

L'escultura de mossèn Cinto Verdaguer, obra de Joan Borrell Nicolau, ubicada a la Diagonal de Barcelona

PEDRO MADUEÑO

Novel·la Dues visions de Verdaguer, quan fa 175 anys del seu naixement. Àlvar Valls ha escrit un llibre monumental amb una reconstrucció impressionant del context humà, polític, cultural i religiós del poeta. Daniel Palomer, un retrat íntim i concentrat

Dinar i tertúlia amb mossèn Cinto a Vil·la Joana

JULIÀ GUILLAMON

La història de Mossèn Cinto (Folgueroles, 1845-Vallvidrera, 1902) té molts elements novel·lescos: Jacint Verdaguer surt del no-res, triomfa als Jocs Florals, està malalt, entra al servei dels vaixells de la companyia del Marquès de Comillas, fa nou viatges a Amèrica, escriu poemes èpics, és un pare de la pàtria i aleshores s'emboïca a fer exorcismes, cau en desgràcia, els carques d'un i costat i l'altre s'esbatossen pel seu cas, els artistes i el poble l'estimen, els manaies el castiguen, el fan passar per boig i mor relativament jove enmig d'un remolí que fa girar tota la societat catalana del 1900. Ell és un home arravatat, l'ambient té llums i misèries, luxe i tenebra, hi ha política i ambició, espiritisme i unes gotetes d'amor adolescent. També s'ha de dir, no ens enganyem, que Verdaguer no és Kurt Cobain. Molts d'aquests episodis queden lluny de nosaltres.

Tot això és per dir que *Entre l'infern i la glòria* d'Àlvar Valls (Barcelona, 1947) m'ha semblat una grandíssima novel·la monumental. Totes aquestes històries hi estan tractades amb una sensibilitat i una habilitat literària poc comunes, i amb una gran quantitat de recursos per desenvolupar trames i subtrames sense que grinyoli res. És una novel·la sense una direcció política explícita, que esposa al costat de l'home Verdaguer, enfront de l'ús que en volen fer els diferents bàndols. Per temperament, Valls, –que viu a Andorra des de fa anys, que va ser militant del Front Nacional de Catalunya. Va ser condemnat pel cas Bultó, amnistià i, revocada l'amnistia, va fugir a París– simpatitza amb les figures del doctor Ramon Turró i Joan Moles, però aquesta preferència lògica no trenca l'equilibri narratiu.

La novel·la se centra en les darreres setmanes de Verdaguer a Vil·la Joana, amb

El tramvia blau, el funicular i el tren pel carrer Aragó

Àngel Guimerà i Enric Morera visiten mossèn Cinto a Vil·la Joana, la casa que l'antic batlle de Sarrià, Ramon Miralles ha posat a disposició del poeta perquè es pugui restablir de la tuberculosi. Àlvar Valls fa parlar els personatges com si fossin parents nostres, uns besavis o uns oncles-avi de qui guardem un bon record. Em-par, la filla de donya Deseada (la dona amb la qual deien que mossèn Cinto tenia un embolic) els ofereix una copeta d'estomacal. Guimerà diu que estomacal no, però que un got d'aigua l'agrairia. Tenen calor perquè han vingut a peu des del Tibidabo.

Han pujat amb tramvia blau i funi-

cular. És el 31 de maig de 1902, fa quatre dies que es pot fer aquesta combinació. El músic Morera pregunta a Verdaguer si els ha fet servir. N'ha sentit parlar. Li han dit que el tramvia és bonic. Però el funicular... ja és segur?

Entre l'infern i la glòria està plena d'aquestes pinzellades vives. Hi surten uns quants trens, teatres, cinemes i Verdaguer (que no és Baudelaire), se'ls mira amb incredulitat i recel. És molt interessant històricament i psicològicament. I té una cirereta: a Vil·la Joana, Verdaguer s'enyora de quan viva al carrer Aragó, troba a faltar la realitat sensible de la vida barcelonina. En aquella època el tren corria en una rasa, no hi havia túnel, i Verdaguer enyora el fum, que li feia tant de mal als pulmons. És això *Entre l'infern i la glòria*: una novel·la sensible. Millor: sensitiva.

les visites dels facultatius, l'evolució de la malaltia i la guerra oberta per la gestió de la casa, el testament i el llegat de l'obra de Verdaguer. D'una banda, la família d'adopció (la filla de donya Deseada Martínez, vídua de Duran, amb qui Verdaguer es relacionava en contra de les indicacions del Bisbe Morgades) i per l'altra la família carnal i les jerarquies eclesiàstiques, amb els seus advocats. Amb aquest fil conductor van passant els episodis principals de l'aventura verdagueriana: la vida a Folgueroles, la irrupció enlluernadora als Jocs Florals, amb barretina i de vellut, els viatges a Amèrica i a Terra Santa, la passió rossellonesa, les relacions amb els marquesos de Comillas, especialment amb la marquesa, amb la cort espanyola i tot l'es-

càndol dels exorcismes i de la marginació: el cas Verdaguer.

El que més m'agrada de la novel·la és la naturalitat amb la qual retrata Verdaguer. Per exemple, en els àpats que fan a Vallvidrera, on comenten les notícies que arriben de Barcelona. Et creus completament la ficció, que no és gens forçada. O quan puja a Vil·la Joana, a veure mossèn Cinto, la portera de la casa on vivia al carrer Aragó i Verdaguer li pregunta si hi ha cap carta del jutjat. La dona li diu que estigui tranquil, que dia per altre li puja a regar les plantes. Aquestes escenes són impagables. Donen a *Entre l'infern i la glòria* una consistència de gran narració, tan senzilla, natural i ben feta. La mort de la mare i, més tard, la mort del pare són episodis es-

crits amb mà mestra. O el retrat del clergat carlí, que troba en els primers anys de sacerdocí. O la conversa al voltant de les virtuts de l'aigua de la font de la Budallera, a prop de Vil·la Joana. O el quadre de les papallones, en una excursió a les Comes de Rubió, al Pallars Sobirà i veu volar les blanques de la col, que li semblen àngels. Es pot dir que és més bo el farciment que el gall.

Àlvar Valls ha fet una cosa difícilíssima: que sentim parlar el poeta Bartrina, Gaudí o Ramon Casas i que no ens caigui l'ànima als peus. No es veu gens forçat, ni novel·lesc de novel·la de premi de novel·la històrica. No recordo haver llegit cap altra novel·la on aquests diàlegs tan compromesos funcionin tan bé. Valls sap la lletra menuda de la història i ens a fa viure per dintre establint un joc de connexions meravelloses entre Verdaguer i Rusiñol, els catalanistes del *Diari Català*, els modernistes i fins i tot els berenadors de les *meriendas fraternales* de Lerroux. Al costat d'això, la intriga al voltant del tes-

Àlvar Valls ha fet una cosa difícilíssima: que sentim parlar Bartrina, Gaudí o Ramon Casas i que no ens caigui l'ànima als peus

tament és, narrativament, una fotesa.

Les 1.011 pàgines no són cap broma. Jo els aconsello que si els agrada la història, els agrada la literatura i els interessa Verdaguer, facin una reserva de temps per a aquesta gran novel·la excessiva. Si no volen gastar tant (en hores), *Fills de la terra dura* de Daniel Palomer (Santa Maria d'Oló, 1949) també és una novel·la verdagueriana recomanable, organitzada com un trencaclosques, amb daus que fan escales temporals per, explicar, també aquest cop, la història humana de Verdaguer, des d'una perspectiva més intimista i ambiental, entre el film mut i el cinema d'avantguarda. Fa 175 anys que va néixer Verdaguer i aquí segueix, entre nosaltres, a cops de calze i, gràcies a déu, de lira. |

Àlvar Valls

Entre l'infern i la glòria

EDICIONS DE 1984. 1018 PÀGINES. 22,20 EUROS

Daniel Palomer

Fills de la terra dura

COMANEGRA. 199 PÀGINES. 17 EUROS